

Kampen om informationen och censurens långa arm

Det finns idag ett enormt utbud av information i Kina. Samtidigt lever gamla institutioner som kommunistpartiets propagandaavdelning kvar och sätter gränser för vad befolkningen får ta del av. Men gränserna är flytande och utmanas ständigt, inte minst av informationsflödet på Internet.

TEXT: BERTIL LUNDAHL

Under Folkrepubliken Kinas första decennier var radion det främsta mediet i landet. Trådradio nådde ända ut i byarna på landet där läskunnigheten hos befolkningen var begränsad. TV var en sällsynthet i hemmen och tidningarna var få.

Men sedan 1980-talet har TV blivit allt vanligare och idag har nästan hela befolkningen tillgång till detta. Det är numera det vanligaste mediet för att skaffa information följt av tidningar. Radion spelar fortfarande en viktig roll för många som t.ex. chaufförer, men idag lyssnar bara drygt en tredjedel av befolkningen regelbundet på radio. Sannolikt kommer radion som informationskälla snart att passeras av Internet som hade över 200 miljoner användare i slutet av 2007.

Utbudet av information i de olika medierna har också ökat starkt. Den som tar in på ett hotell i dagens Kina upptäcker ofta att man kan välja bland ett femtiotal kanaler, vilket ändå bara är en mindre del av det totala antalet i landet. Ibland får man också in ett begränsat antal utländska kanaler som BBC och CNN, åtminstone om man bor på ett finare hotell.

Tidningskioskerna är också välfyllda. Antalet tidningar uppgår numera till ca 2 000 och tidskrifternas antal når sig 10 000.

Mångfalden är alltså enorm jämfört med förr. Fler ämnen än tidigare kan också tas upp.

Nytt är även att information kan spridas via telefon i en helt annan grad än tidigare. Idag finns över 500 miljoner mobilabonnemang och ca 370 miljoner abonnemang för fast telefoni.

Kommunistpartiets propagandaavdelning

Kommunistpartiet har genom att låta medierna kommersialiseras tvingats acceptera att dessa i en helt annan grad

än tidigare rapporterar om saker som berör människornas vardag och sociala liv. Men det betyder inte att informationsflödet är lika fritt som i demokratiska länder. Kvar finns partiets vakande öga i form av Propagandaavdel-



Tidskriftsutbud i en kiosk i Peking. Foto Anders Edler.

ningen (PA), som ska se till att ”rätt” information når fram till det stora flertalet av medborgarna, eller att viss information inte når dem alls. Det kinesiska namnet för PA (Xuanchuanbu) lever kvar från Maotiden eftersom ordet för propaganda (xuanchuan) inte har en lika negativ klang bland den kinesiska befolkningen som hos oss. Men på engelska heter PA numera ”Publicity Department” för att undvika associationer till kommunistpartiets läromästare i Sovjet, Nazityskland och andra totalitära stater.

Propagandaavdelningen tillsätter personer på ledande poster inom medierna och har ett stort ansvarsområde som omfattar övervakning av massmedier, utbildning, kultur och praktiskt taget allt som har med information till medborgarna att göra. Det betyder inte att allting måste förhandsgranskas av PA, vilket skulle vara en omöjlighet med dagens informationsflöde. Men med hjälp av sin egen landsomfattande organisation på olika nivåer och med arvoderade övervakare kan man ingripa mot dem som överskridit gränserna för det som är acceptabelt. Sanktionerna kan variera från varningar, till avskedanden, nedläggningar av tidningar eller fängelsedomar. Den tillfälliga stängningen av tidningen *Frys punkten (Bingdian)* och det tioåriga fängelsestraffet mot journalisten Shi Tao är två kända exempel från senare år. År 2007 införde PA ett poängsystem, liknande det yrkeschaufförer har, som innebär hot om stängning när de poäng som medier tilldelats förbrukats på grund av överträdelser.

Till det förebyggande arbetet hör instruktioner till medierna om vad som inte får tas upp eller hur vissa ämnen ska hanteras. Reportage granskas av ett flertal personer på redaktionerna innan de publiceras, vilket normalt leder till att självcensuren fungerar som partiet önskar.

Genom ett licenssystem kan man också se till att andra producenter av information som t.ex. bokförlag, tryckerier och film- och tv-producenter håller sig inom ramarna.

PA är det viktigaste men inte det enda organ som har ansvar för övervakningen av informationen. Regeringens informationskontor, ministerierna för utbildning och för informationsindustrin, olika avdelningar inom Folkets befrielsearmé, Statens centrala administration för press och publikationer, Statens administration för radio, film och television m.fl. har också sina specifika roller som övervakare.

När det gäller kontrollen av Internet är förutom PA ett betydande antal andra organisationer också inblandade.



Beijing Review är en av de publikationer som används för att föra ut regimens bild av tillståndet i Kina och i världen.

Utländska företag verksamma i Kina som Microsoft, Cisco, Google och Yahoo bidrar till övervakningen. Mest uppmärksammat i omvärlden blev Yahoos utlämnande av uppgifter om journalisten Shi Tao, som ledde till att han fängslades på grund av ”läckande av statshemligheter till utlandet”. Men även organisationer som Beijing Association of Online Media, där bl.a. Intel, Nokia och Ericsson ingår, medverkar i denna övervakning.

Nyhetsbyrån Nya Kina

Propagandaavdelningen spelar också en central roll när det gäller att få ut den bild av tillståndet i Kina och världen som kommunistpartiet vill ge. Med hjälp av bl.a. Nyhetsbyrån Nya Kina (Xinhuashe), som är underställd regeringen förmedlas denna bild och de nyheter man vill ha ut till den kinesiska allmänheten och till utlandet. Nya Kina, som grundades redan 1931 i det kommunistiska basområdet i Jiangxi, har en omfattande

organisation med kontor i Kinas alla provinser och i mer än 100 länder. Cirka 8 400 personer arbetar för nyhetsbyrån.

När det gäller partimöten och andra viktiga politiska frågor måste tidningar ute i landet publicera Nya Kinas version och inte någon egen. Det kan också vara obligatoriskt för tidningar att publicera rapporter från möten eller tal av partiledaren även om läsarnas intresse för sådant kan vara mycket litet. Nyheter från utlandet måste också komma från Nya Kina eller från något av de tre centrala medierna Centrala televisionen, Centrala folkradion eller Kinas internationella radio.

Genom dagliga möten får redaktörerna vid Nya Kina sina instruktioner från PA om vilka ämnen som bör tagas upp, vad som bör undvikas och vilken terminologi som bör användas. Dessa instruktioner ställs samman till en s.k. ”röd bok” som redaktörerna låter journalisterna ta del av. Med hjälp av detta får journalisterna en ungefärlig uppfattning om hur långt man kan gå och var självcensuren bör ta vid.

Liknande genomgångar sker också runt om i landet bland redaktörer och journalister på andra redaktioner än Nya Kinas.

Förutom information till den kinesiska allmänheten och omvärlden producerar Nya Kina också intern (neibu) information som anses olämplig för vanliga medborgare. Den har olika grad av hemligstämpel och går ut till en mer eller mindre begränsad krets i partiet och statsapparaten.

Propaganda riktad till utlandet

Efter att reformpolitiken och öppningen mot omvärlden inletts i slutet av 1970-talet kom kommunistpartiet att lägga större vikt vid att skapa en positiv bild av Kina utomlands. Förutom den interna propagandaapparaten riktad till de egna medborgarna skapades 1980 Ledningsgruppen för extern propaganda, som 1991 slogs samman med Regeringens informationskontor. Dessa två organisationer är i praktiken en och densamma och är ett exempel på hur stat och parti kan smälta samman.

Regeringens informationskontor är ansiktet utåt och sköter kontakterna med den internationella presskåren i Peking. Den ansvarar också för att sammanställa regeringens vitböcker i olika frågor.

I den externa propagandan ingår bl.a. radio- och tv-sändningar och olika publikationer som t.ex. *Beijing Re-*

view, *China Pictorial*, *China Daily*, samt böcker från Foreign Language Press. Extern propaganda sköts också av olika organisationer för utbyte som t.ex. Kinas sällskap för vänskapliga förbindelser med utlandet. Syftet är främst att förklara hur Kina ser på sitt eget land och på världen, att motverka vad man ser som fiendlig propaganda och att motsätta sig taiwanesiska självständighetssträvanden.

Vidare vill man sprida kunskap om kinesisk kultur och motverka bilden av Kina som en hotfull stormakt. Konfuciusinstitut har upprättats runtom i världen och man försöker också få utländska förlag att ge ut böcker från Kina med kinesiskt finansiellt stöd. Bakom dessa ansträngningar ligger också Propagandaavdelningen även om den inte står för de formella kontakterna utåt.

Begränsningar för utländska media i Kina

Kinas öppning mot omvärlden har inneburit att betydligt fler utländska journalister tilläts verka i landet än förr. Och att döma av det som publiceras om Kina i svenska tidningar accepterar de kinesiska myndigheterna kritiska reportage utan att reportrarna kastas ut ur landet.

Men det finns fortfarande möjligheten att neka journalister visum eller att hindra utländska nyhetsmedier att sätta upp byråer i landet. Det är inte heller tillåtet för utländska medier att använda sig av kinesiska journalister. Kineser får bara bistå med att göra research. Trots talet om fri rapportering inför OS så vittnar en undersökning från de utländska korrespondenternas klubb i Peking om att utländska journalister råkat ut för anhöllanden, förstört journalistiskt material, avbrutna kommunikationer, våld och till och med dödshot. Men det ska också sägas att klubben noterar att relationen till utrikesdepartementet och arbetsförhållandena generellt förbättrats.

Ett av problemen i Kina är, som framgick av artikeln ”OS och de utländska journalisterna” i Kinarapport 4/2007, också att man måste skydda intervjupersonerna, så att de inte råkar illa ut. Många kineser utsätts idag för påtryckningar att inte uttala sig för utländska media.

Men det allra viktigaste för myndigheterna är inte vilken information som når utlandet utan vad som når ut till den kinesiska befolkningen. Därför begränsas tillgången på information från utlandet på olika sätt. De få utländska TV-kanaler som förekommer får antingen anpassa sitt innehåll till vad som är tillåtet i Kina, eller bara visas på finare hotell och i områden som främst bebos av utlänningar. Man kan också störa ut radiosändningar från

utländska radiostationer som t.ex. Radio Free Asia. Utländska tidningar eller böcker som kan tänkas innehålla kontroversiell information finns bara tillgängliga i begränsad omfattning.

Den stora brandväggen

När det gäller Internet, som funnits i Kina sedan 1994, arbetar som nämnts Propagandaavdelningen jämte ett antal andra aktörer för att informationen till medborgarna ska begränsas.

Man har skapat något som brukar kallas för Den stora brandväggen (Da huoqiang) för att kontrollera Internet. Trafiken till och från utländska webbsidor går via fiberoptiska kablar till endast fyra ställen i Kina: Pekingområdet, Shanghai, Nanjing och Kanton. Där kontrolleras den av speciella routrar, ursprungligen levererade av Cisco, som ”speglar” data till datorer som analyserar innehållet och ser till att vissa webbsidor blockeras. Det kan göras därför att vissa IP-adresser eller ord-uttryck är svartlistade. Den mest sofistikerade tekniken tillåter att man kommer in på t.ex. en utländsk tidnings hemsidor, men att förbindelsen bryts om man söker efter en artikel med känsliga ord.

Inför OS kommer dock vissa Internetställen, hotell och platser där utländska journalister arbetar inte att blockera trafik till känsliga webbsidor som en del av politiken att försöka visa upp ett friare Kina.

För kinesiska Internetanvändare finns det möjlighet att komma runt hindren med hjälp av proxyservrar och virtuella, privata nätverk, VPN. I och för sig skulle Kina kunna stoppa den möjligheten också, men då skulle mängder av företag, som är beroende av VPN, få lägga ner, något som den kinesiska regimen inte har råd med.

Syftet med Den stora brandväggen är inte att stänga av information utifrån helt utan att göra det tillräckligt svårt för de flesta kinesiska medborgare att nå den. Det finns så mycket att söka sig till ändå även om censuren jobbar hårt med att försöka upptäcka oönskade webbsidor, bloggar och videoklipp. Mest talar man om att det är för mycket våld och sex på Internet, men ibland slipper också pinsamheter igenom. Som när Hu Ziwei, frun till den kände programledaren i sportkanalen CCTV-5, Zhang Bin, tog över mikrofonen i samband med ceremonin när kanalen invigdes som den officiella OS-kanalen och förklarade att hon för två timmar sedan fått veta att han varit otrogen. Dessutom passade hon på att ge moralen en känga och förklarade att Kina är långt ifrån att vara ett framstående

land, vilket inte gjorde saken bättre. Händelsen filmades och lades ut på den kinesiska videosajten Tudou. Den togs visserligen bort ganska snart, men lever vidare på YouTube, där den kan ses runtom i världen.

Man kan ana den oro de kinesiska myndigheterna känner för andra oönskade manifestationer i samband med OS och vad den moderna tekniken kan åstadkomma bortom censurens långa arm.

REFERENSER

Kevin Latham, *Pop Culture China! Media, Arts, and Lifestyle*. 2007.

David Bandurski, “Pulling the Strings of China’s Internet”. *Far Eastern Economic Review*, dec. 2007.

http://www.feer.com/articles1/2007/0712/free/p018.html?Pulling_the_Strings_of_China%E2%80%99s_Internet

James Fallows, “China’s Firewall is crude, slapdash, and surprisingly easy to breach. Here’s why it’s so effective anyway.” *Atlantic Monthly*, March 2008.

Jiao Guobiao, “China’s Information Pigsty”.
http://hrichina.org/public/PDFs/CRF.3.2005/CRF-2005-3_GC_Pigsty.pdf

Thomas Scharping, “Administration, Censorship and Control in the Chinese Media: The State of the Art.” *China Aktuell* 4/2007, s. 96–118.

David Shambaugh, “China’s Propaganda System: Institutions, Processes and Efficacy.” *The China Journal*, No 57, Jan. 2007, s. 25-58.

Exempel på instruktioner från Propagandaavdelningen finns på:

<http://en.chinaelections.org/newsinfo.asp?newsid=14783>

Inslaget med Hu Ziwei finns med engelsk översättning på: <http://www.youtube.com/watch?v=GOK9NBjub0Y>

Bertil Lundahl är fil.dr i sinologi och har varit lärare, forskare och kursledare vid Institutionen för östasiatiska språk i Lund 1972–98. Han har skrivit ett stort antal artiklar om Kina för *Nationalencyklopedin*, lett ett 70-tal resor till Kina och är sedan 2004 redaktör för tidskriften *Kinarapport*.